

fické časové signály. Bylo to v roce, kdy byl zaveden pravidelný radiotelegrafní provoz mezi Evropou a Amerikou. A proč právě přesný čas? Podle něho mohou lodě na moři určovat svoji polohu. Přesný čas však potřebují i astronomové, a to byl například důvod zájmu našeho univerzitního profesora dr. Františka Nušla o radiofonii.

Jak uvádí Jaroslav Jirounek v knize A. J. Patzakové „Prvních deset let československého rozhlasu“, první veřejné předvedení radiofonie na území našeho státu proběhlo v rámci obchodní a průmyslové výstavy v Praze v roce 1908. Tehdy pražská stanice, umístěná na výstavišti v údolí Vltavy, navázala spojení s druhou jiskrovou stanicí na návrší u Karlových Varů. Toto bylo, podle J. Jirounka, jediné oficiální předvedení bezdrátové techniky na území našeho státu před válkou, neboť rakouská správa se snažila ze všech sil potlačovat a dusit velmi značný zájem o tento nový telekomunikační prostředek. A tvrdí, že od této zásady nebylo upuštěno ani při posuzování vědeckých a experimentálních prací, prováděných již od roku 1894 v laboratořích České vysoké školy technické v Praze, a to nejprve pod vedením univ. prof. dr. Karla Domalípa a později jeho nástupce ing. Ludvíka Šimka.

Profesor Karel Domalíp patřil u nás mezi průkopníky rozhlasu. Roku 1894 začal s profesorem Koláčkem s vysokofrekvenčními pokusy, o čtyři roky později dělal zkoušky se selenovou a zemní telefoníí na Císařské louce v Praze. Roku 1904 zakoupil pro českou techniku první úplnou vysílací a přijímací stanici. Ovšem první světová válka přerušuje všechny pokusy. Radiotelegrafie a radiotelefonie se dostávají do válečných služeb. I když se používalo šifrovaných telegrafických zpráv a radiodepeší, nezůstal jejich obsah nepříteli obvykle utajen.

Posloucháním nepřátelské radiokorespondence se zabývaly všechny válčící státy. Rakousko-Uhersko si v tomto „boji ve éteru“ vedlo celkem úspěšně. Italská vyšetřující komise uveřejnila v Corriere della sera dne 19. srpna 1919 zprávu, v níž upozorňuje na neobyčejně vyvinutou rádiovou službu rakousko-uherské armády, která byla doplňována podivuhodnou službou dešifrovačů. O Němcích se po 1. světové válce vyjádřil polský plukovník generálního štábu Scieczyński, že zřídka kdy dodával nepřítel sám o sobě tak důkladné zprávy, jako to dělali němečtí velitelé. Tentýž autor líčil ve své práci Radiotelegrafie jako pramen zpráv o nepříteli, jak velkou důležitost mělo pro polskou armádu odposlouchávání v době intervence proti sovětskému státu v letech 1919 až 1920. Snad i pod vlivem těchto informací se v Československé armádě ještě koncem třicátých let vyskytovaly názory, že rádio nehraje v armádě nějakou zvláštní roli, což prý je způsobeno tím, že radiodepeše lze snadno odposlouchat a dešifrovat.

Zatím byla řeč pouze o pokusech s navazováním rádiového spojení. Přímě o rozhlasu čili broadcastingu, jak se tehdy říkalo, mluvíme až ve dvacátých letech dvacátého století. Můžeme o něm hovořit tehdy, jsou-li splněny dvě podmínky: v zemi musí být vysílací stanice, jejíž pravidelné programy jsou určeny všem

posluchačům, a pak musí být umožněno tyto relace běžně poslouchat, což znamená existenci možnosti legálně získat a vlastnit rozhlasový přijímač.

Začátky rozhlasového vysílání nacházíme v Americe. V prosinci 1919 prý poprvé, a od té doby pravidelně, vysílala stanice v kanadském Montrealu mluvené slovo a hranou hudbu, program výchovný i zábavný. Dne 2. listopadu 1920 měla společnost Westinghouse Electric and Manufacturing Co. (KDKA) v Pittsburghu ve státě Pensylvánie vysílat rozhlasem výsledky volby prezidenta W. G. Hardinga. Od té doby měl Pittsburgh vysílat pravidelně denní koncerty, novinářské zprávy, přednášky. Američané mohli po válce vlastnit bezplatně přijímače, a tak se vysílací stanice ve Spojených státech brzy začaly množit. Podnikatelé vyušili možnost byznysu. Roku 1922 měli Američané zakoupeno již milion kusů radiopřijímačů. Podle některých údajů bylo koncem roku 1925 v USA téměř 30 000 vysílacích a přes pět milionů přijímacích radiotelefonních stanic.

Ale i Evropa dělá pokusy s radiofonií. V sousedním Německu byl 22. prosince 1920 vysílán stanicí Königs Wusterhausen místo koncertu z gramodesek přímý rozhlasový koncert. Dne 8. června 1921 přenášel tento vysílač poprvé operu Madame Butterfly přímo z Berlínské státní opery. Další přenos byl až v roce 1924. I když jsem nenalezl zprávu, zda to byl přenos celé nebo jen části opery, objevuje se otazník nad naším „evropským prvenstvím v přenosu opery“ z pražského Národního divadla v roce 1925. Roku 1922 začíná Königs Wusterhausen s pravidelnými nedělními koncerty a od 1. září 1922 s pravidelným hospodářským zpravodajstvím. Od listopadu 1922 začíná pravidelná programová služba vysílacích stanic v Londýně, Manchesteru a Birminghamu. Dne 30. prosince 1922 začíná s rozhlasovým vysíláním Francie.

Zásadu o potlačování zájmu Čechů o radiofonii prováděla rakouská vláda tak důsledně, že po vzniku samostatného Československa bylo u nás jen několik důstojníků a vojáků bývalé rakouské správy armádního sboru, již byli vycvičeni v radiotelegrafii. Počet učenců, zabývajících se teoretickými výzkumy, se omezoval na čtyři pět osob. V roce 1918 byla na celém území republiky jen jedna, již tehdy zastaralá vysílací stanice o malém dosahu v Moravské Ostravě a jedna přijímací souprava na letišti v Chebu. Nutnost rychlého a přímého spojení s cizinou vedla k tomu, že několik nadšenců v čele s profesorem České techniky v Praze ing. Šimkem sestavilo radiotelegrafní jiskrový vysílač o výkonu asi 5 kW a jako anténní věže použili petřínskou rozhlednu. Již ke konci roku 1918 dosáhla tato stanice oboustranného spojení s Paříží.

Vlivem tehdejší politické situace se začalo nejprve s urychleným budováním vojenské radiotelegrafie. Armádní správa zřídila začátkem roku 1919 v Praze na Petříně na tehdejší poměry velkou a moderní lampovou stanicí o energii 10 kW. Kromě vojenských účelů používalo se této stanice, obsluhované až do roku 1924 vojenským personálem, také k vysílání meteorologických zpráv, tiskových cirkulářů

a příležitostně i k dopravě soukromé korespondence. Situace se změnila až po usnesení ministerské rady v listopadu 1920, kdy bylo rozhodnuto, že nevojenská radiotelegrafie patří do kompetence ministerstva pošt a telegrafů.

V roce 1921 se začalo se stavbou první vysílací stanice poštovní a telegrafní správy. Lampová stanice o výkonu 2,5 kW, výrobek firmy Huth, byla umístěna v budově poštovního úřadu v Moravské ulici na Vinohradech v Praze a zahájila zkušební provoz 12. ledna 1922. Dne 18. ledna téhož roku začala se zkušebním provozem druhá československá vysílací stanice v Komárově u Brna. Měla výkon 1 kW a byl to také výrobek firmy Huth. Již v únoru 1922 prováděla poštovní správa na těchto dvou stanicích pokusné radiotelefonní vysílání. Tyto pokusy pokračovaly až do konce roku.

Na základě docílených výsledků se začalo se skutečnými rozhlasovými pokusy, k nimž byl dán k dispozici 1kW telegrafní vysílač kbelské radiotelegrafní stanice. Pokusy se prováděly zpočátku pouze pro ministerstvo pošt a telegrafů, teprve 29. března 1923 bylo vysílání předvedeno členům vlády, zástupcům úřadů, tisku a dalším. Veřejné představení následovalo však až 15. května 1923. S pravidelným pokus-

ným vysíláním se u nás začalo dne 18. května 1923 z vysílače ve Kbelích.

Literatura:

- Česká ročenka 1924–1928. Plzeň.
Deutsches Rundfunkschrifttum. Reichsverlag, Berlin 1930.
Křížek, J.: Vznik Československa. Svoboda, Praha 1978.
Moravec, E.: Obrana státu. Svaz čs. důstojnictva, Praha 1937.
Patzaková, A. J.: Prvních deset let československého rozhlasu. Radiojournal Praha 1935.
Pohle, H.: Der Rundfunk als Instrument der Politik. Verlag Bredow-Institut, Hamburg 1955.
Radioročenska 1925, 1926, 1927. Radiojournal Praha.
Zneuznaní Edisoni. Zábavná prémie nakladatelství Svoboda, 1979.

ODKAZY

- 1 Uvedená tvrzení jsem našel v archivech a těchto publikacích: Česká ročenka 1924–1928. Plzeň. Deutsches Rundfunkschrifttum. Reichsverlag, Berlin 1930. Křížek, J., Vznik Československa. Svoboda, Praha 1978. Moravec, E., Obrana státu. Svaz čs. důstojnictva, Praha 1937. Patzaková, A. J., Prvních deset let československého rozhlasu. Radiojournal Praha 1935. Pohle, H., Der Rundfunk als Instrument der Politik. Verlag Bredow-Institut, Hamburg 1955. Radioročenska 1925, 1926, 1927. Radiojournal Praha. Zneuznaní Edisoni. Zábavná prémie Nakl. Svoboda, 1979.
- 2 Zpráva z časopisu Svazarmovec č. 2, 25. 1. 1983, s. 8, autor -jp-

PhDr. Rostislav Běhal

O lidské paměti, o Spolku žurnalistů, o legendách a mýtech

Opravník omylů 1

Moto:

*Ze vzpomínek přímých účastníků
a očitých svědků se dozvídáme...*

Vzpomínky Miloše Čtrnáctého „Jak jsme začínali“, uložené v Archivu Českého rozhlasu, jsem měl v ruce naposledy před čtyřiceti lety. Hledal jsem v nich tehdy momenty zajímavé pro studii „Vývoj české rozhlasové reportáže 1923–1938“. Vzpomínky M. Č. byly tehdy jen jedním z desítek pramenů, jejichž údaje plnily moji lístkovnici. Bylo možné údaje porovnávat, ověřovat, rozeznávat protimluvy a jistoty.

Uplynulo třicet let a práce na historii rozhlasu se v nich zastavily. Vycházely jen účelové propagační publikace jako „50 let rozhlasu“ v co nejlíp naleštěné úpravě, které měly jen glorifikovat vítězství komunistické ideje a „osobností“, jako byl Jan Čejka, Ján Riško, Karel Hrabal, Květoslav Faix a další. Pokud se vůbec sáhlo po nějakých historických podrobnostech z let jiných než oněch glorifikovaných, nečerpalo se z pramenů, ale z legend, ze vzpomínkových článků ve věstníku nebo z Rudého práva. Přitom však je lidská paměť tak nespolehlivá!

Uvědomil jsem si to, když jsem byl v nedávných dnech postaven před úkol připravit k zveřejnění výňatky ze vzpomínek prvního programového šéfa „Radiojournalu“ Miloše Čtrnáctého „Jak jsme začínali“. Po čtyřiceti letech se mi znovu dostaly do ruky. A protože jsem měl vybrat z 209 stran textu takových třicet, musel jsem tentokrát věnovat pozor-

nost každému slovu. Navíc šlo o to údaje vysvětlit, doplnit, komentovat to, co dnešnímu čtenáři už nic neříká.

Podívejme se jenom na takový detail. První sídlo společnosti „Radiojournal“ bylo podle publikace „Prvních deset let československého rozhlasu“ na Národní třídě. Já jsem člověk zvědavý: kde? V jedné z dávných vzpomínek jsem se dočetl, že „v domě U Choděřů“. Přiznám se, že z Prahy dvacátých, třicátých let pamatuji hodně. Hodně jsem po ní chodil, náruživě četl Kische, jako student ověřoval i hodně hospod. Pamatuji ještě ve Spálené ulici hostinec „U Ježíška“, „U Brejšků“, „U Šupů“, navštívil jsem dokonce i „Unionku“ s jejím slavným patníkem. Ale „Choděřovi“ mi nic neříkají. Miloš Čtrnáctý, který své vzpomínky psal po r. 1945, už uvádí čerstvější indicii: „...v domě, kde je dnes ASO.“¹⁾ – ale to už znám – pražská pobočka prvního jednotkového obchodního domu u nás – firmy „Ander a syn, Olomouc“. V jejich prostorách sídlila později prodejna „Mladý technik“, kam jsem si chodil kupovat potřeby na lodní modely. Ale kde je dnes ASO i „Mladý technik“ a komu to něco řekne po dalších padesáti letech?

Tolik jen na ukázkou, jak podrobně bylo nutné přistupovat k četbě Čtrnáctého vzpomínek. Přibral jsem k tomu ještě objevnou stať Jiřího Hubičky²⁾, který se pokusil sestavit podrobnější životopis Miloše Čtrnáctého na podkladě dosud nezveřejněných původních osobních dokumentů. A uvědomil jsem si, jak klamná je ta paměť lidská!

Trklo mne to hned v první větě vzpomínkového rukopisu: „Bylo to jednoho večera na podzim r. 1922, když ve vestibulu biografu ‚Sanssouci‘ v tehdejší Légerově ulici v Praze II.“³⁾ Vždyť já žiji už léta v přesvědčení, že kino „Sanssouci“ bylo v dnešní Opletalově ulici. Ta se ale za první republiky jmenovala Lützowova, za Rakouska Mariánská, němečtí okupanti ji v r. 1939 také nějak přejmenovali. Osud stejný jako naše známá „Fochova – Schwerinova – Stalínova – Vinohradská“. Nejde o záměnu? Nespletl si M. Č., který psal své vzpomínky už za časů „Opletalovy“ ulice, hraběte Lützowa s Légerem?

– Pátrání v Národním filmovém archivu: Potvrzuje se – kino „Sanssouci“ bylo otevřeno v r. 1921 (od r. 1925 přejmenováno na „Kapitol“) v domě č. p. 1993 v Lützowově ulici (dnešní Opletalově). Dům sloužil jako německá studentská ubytovna. Ano, také M. Č. píše „...v domě německého Studentenheimu“³⁾. Za války měla dům k dispozici Hitlerjugend, po válce v něm vznikla studentská kolej Jednota a v sále bývalého kina byla zřízena menza.

„Ve vestibulu biografu... objevil se mladší, štíhlý muž a přál si se mnou mluvit. ‚...Jsem Antonín Benoni, filmový zástupce,‘ představil se... ‚Především vám mám vyřídit pozdrav od inženýra Svobody, který je teď v Americe. V dopise, který jsem dostal, píše... Požádal mne, abych vás navštívil a zeptal se vás..., mohl-li by počítat s vaší pomocí...‘“ Potud vzpomínky M. Č. pod názvem „Jak jsme začínali.“³⁾

Jiří Hubička reprodukuje jinou z pozdějších vzpomínek M. Č., zachovanou v jeho pozůstalosti: „Bylo to jednoho dne ke konci roku 1922, když se objevil u mne v redakci posel inž. Svobody a přinesl mi dopis, zda-li bych neměl zájem položit s ním základy radia v Československu.“⁴⁾

Jistě není pro vznik rozhlasu důležité, jestli první informaci o zájmu inž. Svobody dostal M. Č. ve vestibulu kina nebo v redakci, jenomže čtenář se zvědavostí a praxí bývalého reportéra nutně zpozorní.

Jiří Hubička cituje dále jinou z autentických vzpomínek M. Č. (kterých v posledních letech svého života napsal na desítky), ve které M. Č. zdůvodňuje, proč zvolil inž. Svoboda ke spolupráci právě tohoto novináře: „Bylť jsem předsedou Spolku českých žurnalistů a bylo o mně známo, že jsem šel za každou novinkou.“⁵⁾

Když začnu pochybovat, ověřuji všechno. Toto je první případ, kdy slyším nebo čtu, že M. Č. byl v době založení Radiojournalu předsedou Spolku žurnalistů. Pomocí přítele Mgr. Hrašeho obrátili jsme se na Archiv hl. m. Prahy a dostali jsme tuto odpověď: „27. 2. 2001 – ...sdělujeme, že podle údajů ve spolkovém katastru pražského policejního ředitelství o funkcionářích spolků českých byl v uvedené době – resp. v letech 1910–1929 předsedou tohoto spolku Josef Holeček. Jeho nástupci byli Ignát Herrmann (1929 až 1936) a Ladislav Tůma (1936–1939). Miloš Čtrnáctý se stal předsedou Spolku českých žurnalistů až v r. 1939, byl tedy jeho předsedou posledním, protože téhož roku spolek zanikl. Již předtím – v l. 1932–1939 – byl ovšem jeho místopředsedou. Jako doklad přikládáme kopii příslušné strany pražského spolkového katastru...“⁶⁾

Proboha – neuvádím tento fakt proto, abych snižoval osobnost a zásluhy M. Č., jehož si hluboce vážím. Domnívám se také, že jako místopředseda Spolku v letech předsednictví Ignáta Herrmanna musel nést většinu prací na svých bedrech, protože Ignát Herrmann musel už být v té době spíše předsedou honoris causa. Také tím nemíním zmenšovat význam stati Jiřího Hubičky, protože si na ní vážím právě toho, že autor čerpal z původních dokladů a vzpomínky mu sloužily spíš k vysvětlení, k vzájemné vazbě dokumentů a jako podnět k úvahám. To je totiž právě to, co požaduji po každém, kdo se pouští do historizující publicistiky. Nežustávejte u opisování toho, co už někdo napsal, nevěřte, ověřujte v původních pramenech! Když M. Č. psal své vzpomínky, uplynulo už od r. 1923 více než dvacet let a další vzpomínání psal ještě dalších 20 let až do r. 1969. Není divu, splynou-li mu navzájem data výkonu nějakých funkcí a nedokáže je časově zařadit.

Na str. 14 vzpomínek „Jak jsme začínali“ se píše: „Společnost ustavila se oficiálně 7. června 1923.“ – Datum odpovídající datu notářského zápisu a všem pramenům. U tohoto data nachází se však jen vysvětlení, proč dostala společnost jméno „Radiojournal“. O tři strany dál (str. 17) však čteme: „Ustavující valná hromada Radiojournalu konala se v březnu 1923“ – holý nesmysl, snad překlep, snad přehlédnutí.

Jednou z vytrvalých legend, dokonce těch, které umožňuje ne zcela pregnantní formulace J. Patzakové, je, že Radiojournal, aby mohl zahájit vysílání 18. května 1923, vypůjčil si za účelem zřízení studia skautský stan od Prázdňinové kolonie pražské.⁷⁾ Miloš Čtrnáctý vysvětluje tuto okolnost přirozeněji a dá se mu věřit, protože v nápadu na využití stanu nevidí žádné své zásluhy nebo iniciativu – spíše stav nouze:

Tři dny před 18. květnem, kdy chtěl zahájit pravidelné vysílání „Radiojournal“, pořádala Osvětová beseda přednášku minis. rady ing. Strnada o radiofonii a tuto přednášku chtěla doplnit ukázkou – radiovým „koncertem“ ze kbelské stanice. Pro tento účel – jako vizororium na jeden koncert – vypůjčila si Osvětová beseda od Prázdňinové péče – říká Čtrnáctý – velký stan a v něm koncertovala. Den nato – 16. 5. – se vypravili do Kbel Svoboda se Čtrnáctým, aby zjistili na místě první historické vysílání 18. května. Počítali s vysíláním z domku – z dřevěné boudy radiostanice, ale oba technici, Vlach a Jandl – to odmítli pro nedostatek místa. Venku stál ještě stan i s klavírem – pozůstatek včerejšího „koncertu“. Nedalo se nic dělat – když to šlo jednou, půjde to zase – a stan se stal na celé léto prvním studiem Československého rozhlasu. V zimě by tam nikdo nevydržel. I tak, píše M. Č. – „zněl klavír pro stálé rozladění vlivem počasí hodně žalostně...“⁸⁾

A když jsem v tom obrazoborectví, pustím se ještě do jedné legendy, abych ji uvedl na pravou míru. Legenda praví, že zakladateli Radiojournalu byli Radioslavia a žurnalisté, resp. dokonce Spolek žurnalistů. Tady už bude moje rouhání těžší, protože tuto legendu potvrzují jak dr. Patzaková, tak Miloš Čtrnáctý, který ji dokonce vehementně šíří a prosazuje. Ale jak to vlastně bylo:

S nápadem založit vysílací společnost a zahájit rádiové vysílání po vzoru Ameriky přišel ing. Svoboda.

Ke spolupráci přizval kulturního referenta Nár. politiky Čtrnáctého. Tehdy si ještě oba – Svoboda i Čtrnáctý – bláhově mysleli (po vzoru Ameriky), že rozhlasové vysílání bude lukrativní, výnosnou záležitostí. Když Svoboda s Čtrnáctým přišli na ministerstvo pošt požádat o koncesi k vysílání, narazili na těžký kalibr. Na společnost Radioslavia, která sice sama u nás ještě nic nevykonala, ale stály za ní čtyři mocné síly – francouzský rádiový koncern, který počítal s tím, že k nám doveze všechna vysílací zařízení a uchvátí trh radio-příjímačů (Radiojournal měl v počátcích zakotveno ve smlouvě, že nebude prodávat jiné přijímače než francouzské Standarty)²¹⁾, dále Pražská úvěrní banka, pak Českomoravské (Křižkovy) elektrotechnické závody a konečně člen správní rady Radioslavia, kterým byl ministerský rada ing. Strnad, člověk s rozhodujícím slovem při udělení koncese. Proti této přesile stáli jeden malý český podnikatel a jeden český novinář. Uvědomili si, že potřebují posilu, záštitu nějakou korporací. Čtrnáctý ji viděl ve Spolku českých žurnalistů. „Počítal jsem především se Spolkem žurnalistů, nejstarší novinářskou organizací, sdružující deníkáře, jíž chtěl jsem zajistiti průkopnický primát a nový zdroj příjmů pro její podpůrné účely,“ píše M. Č. ve svých vzpomínkách.⁹⁾ (Připomínám, že Spolek – asi za stejným účelem – provozoval i kino Sanssouci.)¹⁰⁾

Pak znovu narážíme na časové neshody: podle Čtrnáctého „na podzim 1922“¹¹⁾ nebo podle znění jiných vzpomínek „ke konci roku 1922“¹²⁾ dostal M. Č. první informaci od Benoniho o Svobodově výzvě ke spolupráci. „V chladném prosincovém dni 1922“¹³⁾ kráčeli se Svobodou na ministerstvo pošt zažádat o koncesi. Pak začalo „několikaměsíční bezvýsledné putování“¹⁴⁾ na ministerstvo pošt, urgency a intervence, které skončily výzvou k fúzi s Radioslavií.

Na jiném místě ovšem Čtrnáctý píše: „Dne 15. listopadu mohl jsem konečně podat ve výborové schůzi Spolku českých žurnalistů zprávu o svém jednání se zástupci ministerstva pošt a Radioslavií. Byla mi vyslovena plná důvěra a zároveň projeveno potěšení nad tím, že novinářská organizace bude na podniku pro budoucnost tak významně zúčastněna.“¹⁵⁾

Pak rozesílá M. Č. novinářským kolegům nábořový dopis, kterým rozsáhle informuje o fúzi s Radioslavií, o tom, kdo Radioslavií vytvořil a kdo ji zastupuje, a vyzývá novinářskou obec, aby její členové do 3 dnů(!) upsali podíly k vytvoření základního kapitálu nové společnosti. Celkem měli Svoboda s Čtrnáctým složit podle úmluvy s Radioslavií 245 000 Kč. Podíly byly po Kč 2000. Výsledek novinářské „účasti“ byl ovšem tento: novinářská organizace (SČŽ), která je představována v historických dokumentech jako jeden z podstatných zakladatelů „Radiojournalu“, upsala tři podíly (tj. v souhrnné hodnotě Kč 6000), po jednom podílu upsalo 9 novinářů, z toho 4 kolegové Miloše Čtrnáctého z redakce Nár. politiky.¹⁶⁾ 9 podílů = 18 000 Kč. Celková účast žurnalistické obce (kromě samotného M. Čtrnáctého) na základním jmění společnosti tedy představovala Kč 24 000, tj. jednu desetinu té části základního kapitálu, kterou měla pokrýt skupina Svoboda + žurnalisté. Neměla-li celá věc padnout, bylo nutné najít věřitele, tzn. peníze si narychlo vypůjčit. Věřitel se na-

šel v osobě bohaté paní z Velkého Meziříčí, bývalé majitelky mlýna, která ovšem v té době byla i akcionářkou filmové společnosti Miloše Havla „Universal“. Byla to paní Růžena Čermáková, manželka zapáleného propagátora všech nových vynálezů, kterými se na počátku století svět jenom rojil – Jana Čermáka.¹⁷⁾

Kdo se zaručil za vrácení půjčky, není známo. Spolek českých žurnalistů podle jeho horlivosti při upisování podílů to asi nebyl. Kde by vzal 189 000, na něž se našla potvrzenka paní Čermákové v osobní pozůstalosti Miloše Čtrnáctého...¹⁸⁾ Potvrzenka z 31. 3. 1926, kterou objevil Jiří Hubička, má ovšem přímou vazbu na trpkou poznámku na závěr vzpomínek M. Č. „Jak jsme začínali“. M. Č. tu píše, jak v r. 1940 – už v době německé okupace – rozhodla protektorátní vláda převzít do svých rukou všechny ještě zbývající soukromé podíly společnosti (tehdy už českého rozhlasu) a jak tehdy všichni – i Čtrnáctý – byli vyzváni dostavit se toho a toho dne do budovy rozhlasu podepsat postup svých podílů vládě: „Po podpisu vyplatil mi prokurista Blecha nominální cenu za tři podíly, které jsem kdysi převzal od Spolku českých žurnalistů a které mi jediné zbyly. Ostatní byl jsem nucen zpeněžit ihned po složení funkce šéfa programu (tj. v r. 1927 – pozn. R. B.) k zaplacení svého dluhu u Banky čs. legií, který jsem dosud splácel ze svého celého měsíčního platu (činil v té době Kč 2500 – pozn. R. B.), vypláčeného mně z rozhlasu. Byla to památka na založení Radiojournalu, na něž mi paní Růžena Čermáková z Velkého Meziříčí... zapůjčila větší obnos. Časem bylo nutno dluh zaplatiti a obrátiti se na banku, která mi ochotně poskytla na bianco směnku a ručení bratra architekta (F. X. Čtrnáctý – pozn. R. B.) potřebný úvěr.“¹⁹⁾

Sám Miloš Čtrnáctý tuto okolnost až dojemně zamítuje a důsledně trvá na stanovisku, že Radioslavií byl v „Radiojournalu“ partnerem Spolek českých žurnalistů. Pravdu má asi Jiří Hubička, když píše: „Zdá se, jakoby fakt, že uskutečnění celého podniku stálo a padalo s finanční podporou bohaté podnikatelky, původní ideály v očích Miloše Čtrnáctého znesvěcoval.“²⁰⁾ Spolek žurnalistů byl vývěsní štít a zřejmě i milovaný spolkový svazek, který mu zbyl a v kterém se cítil hrdý, když rozhlas ho zradil.

Ale máme tuto kamufláž dál podporovat a opisovat, když ve skutečnosti šlo o dílo jen dvou fantazií zapálených pionýrů s hrstkou technických nadšenců, jako byli Velík, ing. Slavík a celá osádka petřínské radiostanice, docent Žáček a konečně i Jan Čermák. Co znamenají tři podíly Spolku českých žurnalistů proti této fantazii a ideálům.

Legends a mýty vznikají stále. Ne ze zlé vůle, ale ze slabosti lidské paměti, která často idealizuje minulost a vyzdvihuje z ní jen krásné okamžiky:

Pamatuji se, jak jsem vždycky slyšel o publicistických pořadech „Okénko“, zařazených do programu v r. 1938 v době ohrožení republiky. O tom, jak byly statečnou výzvou k národu a k obraně. Vzpomíná na ně M. Disman i J. Wenig. Jaké bylo mé zklamání, když jsem je vyhledal v Archivu ČRo. Ano, byly mezi nimi i takové, o jakých jsem slyšel a četl. Ale to byly jen jednotlivé perly mezi většinou všední pub-

licistiky. Idealizovány byly především proto, že to vlastně bylo poprvé, kdy rozhlas zřídil prostor pro vlastní občanskou (i kulturní) publicistiku – v době, kdy všechno zpravodajství dělala ČTK a „publicistiku“ přednášející odborníci. Ta vzpomínka nebyla lež, ale generalizace.

Fámy vznikají i dnes. V knize Jar. Pacovského „Na vlnách rozhlasu“ se na str. 15 např. píše o vstupu státu do společnosti Radiojournal v r. 1925 toto: „Protože společenský význam rozhlasu se stal nesporným, získal v akciové společnosti Radiojournal významný akciový podíl prostřednictvím ministerstva pošt a komunikací i stát. Tento jedenapadesátiprocentní podíl znamenal novou dělbu práce. O šíření programu na vysílačích se staral stát. Mikrofon ve studiu byl onou pomyslnou hranicí nových kompetencí. Co do něho bude řečeno, je věcí spojové techniky.“ Ale tak tomu bylo přece už za časů kbelského vysílání také, rozhlas platil spojům za pronájem kbelské stanice. Vstup státu do rozhlasové společnosti v r. 1925 má za úkol zajistit státu právě vliv na program! A v jednatelském sboru jsou nejen dvě místa pro ministerstvo pošt, ale jedno i pro tiskový odbor ministerské rady (předsednictva vlády) a jedno pro ministerstvo zahraničních věcí. V dozorčí radě je i zástupce ministerstva zahraničních věcí. V dozorčí radě je i zástupce ministerstva financí, tzv. Poradní sbor (ryze programový) má předsedu delegovaného ministerstvem školství. Postupem let se zastoupení jednotlivých ministerstev stává předmětem boje politických stran podle toho, do kterých rukou které ministerstvo spadlo. Vždyť právě tento politický boj o program stál Miloše Čtrnáctého místo programového šéfa.

Legends o historii se nejenom opisují, ony dokonce bobtnají podle toho, jaký význam nebo jakou formulaci dá další autor tomu, co někde vyčetl. Psát

o historii znamená pochybovat, ověřovat, hledat původní doklady - dokumentaci! Když jsem pro své tvrzení, že na první ustavující schůzi společnosti Radiojournal byl předsedou zvolen ing. Richard Gemperle, nenašel jsem jiné svědectví než vzpomínky Miloše Čtrnáctého, neměl jsem pokoj a čisté svědomí tak dlouho, dokud obětavé vedoucí pracovnice rozhlasového archivu paní Ješutová a Nováková neobjevily aspoň nejstarší korespondenci Radiojournalu, která je skutečně za společnost podepsána ing. Gemperlem.

Lidská paměť je nádherná věc, ale staví si vlastní zámky. Slyšené nebo přečtené vydává někdy po letech za vlastní prožitky, stírá časové diference, přehazuje data událostí, dovede idealizovat nebo naopak bývá zasažena nezhojitelnou křivdou. Obraceme se proto k bezpečnějším pramenům.

Odkazy:

- Miloš Čtrnáctý, Jak jsme začínali (rukopis), Archiv ČRo
1) str. 25	10) str. 38	16) str. 17
2) 5	11) 5	19) 208
8) 26	13) 11	
9) 8	14) 12	
	15) 16	
- 2) Jiří Hubička, Miloš Čtrnáctý aneb Dvě rozhlasová hesla, in: Rozhlasová práce (interní studijní bulletin ČRo) 1/1991
4) str. 71	17) str. 74
5) 70	18) 72
12) 71	20) 73
- 6) dopis Archivu hl. m. Prahy, adresovaný J. Hrašemu, č. j. AMP 00392/01 z 27. 2. 2001, uložen: Archiv ČRo
- 7) Dr. A. J. Patzaková, Prvních deset let čs. rozhlasu, Praha, Radiojournal 1935, str. 19
- 21) Jaroslav Pacovský, Na vlnách rozhlasu, Český rozhls 1983, str. 15

Mgr. Jiří Hraše

Miloš Čtrnáctý a mluvené noviny

Opravník omylů 2

Čtrnáctý Miloš, 24. 2. 1882 Kralupy nad Vltavou (okr. Mělník)–20. 4. 1970 Praha, č. novinář, rozhlasový pracovník. 1902–1904 redaktor listu Čas, 1904–1923 kulturní redaktor Národní politiky. 1923–1927 průkopník rozhlasového vysílání, vedoucí pracovník v Radiojournalu Praha. Byl prvním programovým vedoucím, 1923 založil s E. Svobodou první mluvené rozhlasové noviny a uskutečnil první sportovní reportáž z mezinárodního boxerského utkání na Letné.¹⁾

Slovníkové heslo v biografickém slovníku r. 1992 není zcela původní. Tvrzení, že Čtrnáctý „založil s ing. E. Svobodou první mluvené noviny“²⁾, opakuje

podle Masarykova slovníku z r. 1925. Bylo tomu tak? A jak je to s tvrzením o jeho první sportovní reportáži?

Noviny bývají charakterizovány jako „periodická publikace masové povahy, která obvykle vychází denně“³⁾ jako „v širším slova smyslu pravidelně, periodicky vycházející tiskoviny“⁴⁾. Deník jako „noviny, vycházející denně, obsahující zpravodajství i publicistiku“⁴⁾. Takový výměr by měl vést naše ověřování zásluh Čtrnáctého, co se obsahu týče. Co do způsobu sdělení pak vysvětlení jazykové: „mluvit = vyjadřovat myšlenky artikulovanou řečí, mluvený projev (opak: psaný)“⁵⁾. Nepochybíme, budeme-li tedy pátrat po šíření zvukové relace, která mluveným projevem pravidelně šíří zpravodajství i publicistiku.

Prvé měsíce rozhlasového vysílání v r. 1923 takovou nabídku neobsahují: „Hudba nabývá... v rozhlase zvláštního výsadního domovského práva ještě dříve, než se mikrofónu zmocnil zpravodaj, reportér, básník a dramatik.“⁶⁾ A to navzdory skutečnosti, že naše rozhlasová společnost byla ustavena jako Československé zpravodajství radiotelefonické. (Paradoxně napřed zahájila vysílání – 18. 5., teprve potom se ustavila jako s. s. r. o. spojením Radioslavia se členy Spolku žurnalistů – 7. 6., a až posléze získala potřebné koncese a přejmenovala se na Radiojournal – v červenci téhož roku 1923.⁷⁾ Toho roku se dostaly do vysílání zprávy sportovní, povětrnostní a (několikrát denně, kromě soboty a neděle) také burzovní⁶⁾. Meteorologický ústav a burza dodávaly svoje údaje zřejmě pečlivě (vždyť pro burzovní informace byl smluvně angažován známý odborník⁶⁾), zdroj sportovních zpráv není zřejmý. Je zato zřejmé, že „zpravodajství radiotelefonické“ s názvem Radiojournal zatím nenabízelo – jak by se dalo předpokládat – běžné zprávy z domova a ze světa. První český rozhlasový hlasatel Adolf Dobrovolný nám zachoval podrobné záznamy o vysílání, včetně vydání „i za večerníky, z nichž v této rané době, kdy ještě nebylo smlouvy s Českou tiskovou kancelář, čerpal denní zprávy“⁶⁾. Přestěhování Radiojournalu, a to kanceláře i „ateliéru“, do budovy Poštovní nákupny na Fochově (Vinohradské) třídě v červenci 1924, přineslo výrazné zlepšení pro programovou tvorbu. „Podstatně rozšířena a obohacena byla také část zpravodajská. Nejnovější zprávy časové několikrát denně dodávala telefonicky ČTK a před desátou hodinou večer hlášeny byly ještě poslední zprávy.“⁶⁾ Ve vysílacím schématu jsou zprávy ČTK uvedeny čtyřikrát denně, krom jedné navíc – před 22.00. Proti tomu podle smlouvy, platné od 1. 1. 1925, ČTK „oznamovala Radiojournalu v Praze třikrát denně na jeho vlastní zavolání všeobecné a politické zprávy ve stručném výtahu a kromě toho komerční zprávy různých druhů“.⁶⁾ Nepochybně v r. 1925 nešlo o snížení počtu zpravodajských relací, ale některé zprávy (nebo celá relace) se opakovaly, takže trojí telefonické diktando pokrylo pět zpravodajských pořadů. (Obdobný servis ČTK měla i brněnská stanice.)

Telefonické předávání zpráv mohlo vést k chybám na příjmu. Mělo jim zamezit nové řešení, totiž že od r. 1926 „zprávy byly vysílány přímo s redakčního stolu tiskové kanceláře, kde byl umístěn zvláštní mikrofón... Hlasatele dodávala ČTK sama“⁶⁾. Mezi „hlasateli“ Četky, tj. jejími řadovými redakčními pracovníky, vynikl v přednesu zpráv zvláště redaktor J. Soldán. Stále ještě se nedá zdaleka mluvit o „novinách“. Ani když se v kronice Patzakové objevuje termín „bulletin“, nejde zřejmě o víc nežli o poněkud rozšířenou zpravodajskou relaci: „Zpravodajský bulletin, vysílaný původně večer, zprávy z tuzemska i z ciziny, zprávy divadelní; od května hlásí pravidelně po 22. hodině sportovní výsledky, od případu hlásí zprávy obecně užitečné, důležité úřední nařízení apod.“⁶⁾

I „Zprávy Československé tiskové kanceláře“ i „zpravodajský bulletin“ mají ještě daleko do „no-

vin“ svého druhu. Ovšem v roce 1925, kdy v Masarykově slovníku vychází heslo Čtrnáctý s údajem o „prvních mluvených novinách“, byl ohromující a převratný sám fakt, že rozhlas může být také zdrojem denních informací. Dokonce je může poskytnout pohotověji nežli denní tisk. Tomuto dojmu podlehl autor hesla a – nemaje jiného srovnání – označil pouhé mluvené zpravodajství za „mluvené noviny“. (Ostatně, jak mě upozornil dr. Běhal, existují doklady, že vydavatelé novin v té době projevovali obavy z rozhlasu jako nevídané konkurence!) O tom, že mluvené noviny byly stále ještě hudbou budoucnosti, svědčí návrh režiséra Jiřího Frejky na „Živé noviny“, uveřejněný r. 1930¹¹⁾, tedy tři roky po odchodu Miloše Čtrnáctého z funkce. Ve Frejkově představě se skrývá předobraz skutečných „mluvených rozhlasových novin“, ale do jejich realizace muselo uplynout ještě dlouhých patnáct let.

Došlo na ně v době, kdy už Čtrnáctý nebyl programovým ředitelem, ale ani členem jednatelského sboru (do r. 1940).⁸⁾ Psal se rok 1945, rok velkých změn také v (té chvíli už Československém) rozhlase. Skončilo protektorátní „České zpravodajství“ a od osvobození Prahy začalo „Zpravodajství Československého rozhlasu“ – vlastní a původní. Po prvních týdnech šéfování F. K. Zemana se vedení redakce ujal (po návratu z londýnského exilu) Jiří Hronek a byl to on, kdo se tedy stal „zakladatelem zpravodajské redakce ČsRo“⁸⁾. Skončila tak dvaceti-letá závislost na externím zásobování Četkou, ale tradice rozhlasového zpravodajství tu citelně chyběla⁷⁾, a tak „zpravodajskou profesí bylo nutno v rozhlase teprve vytvořit“⁸⁾. Zkušený novinář Hronek, který donedávna pracoval v rozhlasovém odboru ministerstva zahraničí exilové londýnské vlády, se pustil do budování profesionálního zpravodajského útvaru. Podařilo se. A na konci léta 1945 se objevuje (16. 9.) dokonce hodinová zpravodajská relace Rozhlasové noviny.

Tady se tedy poprvé objevuje název „noviny“ ve zvukovém provedení: měl poprvé podobu „mluvené noviny“ v r. 1925 a podruhé jsme jej citovali jako „mluvené rozhlasové noviny“ z r. 1992. Druhé znění je jen něco jako opravené vydání prvního, protože mezitím „termín noviny se vžil rovněž jako synonymum pro šíření informací, takže v přeneseném slova smyslu ho používají pro označení svých zpravodajských pořadů i další média (rozhlasové noviny, televizní noviny, internetové noviny)“⁴⁾. V září 1945 to byly skutečné mluvené noviny se vším, co k novinám patří. Prvá půlhodina obsáhla zprávy ze světa i z domova, komentáře, poznámky, aktuality z terénu, rozhovory, sportovní zprávy a informaci o počasí, druhá se jako „příloha“ soustředila na rozsáhlejší a podrobněji zpracované publicistické příspěvky, vývojem času dokonce jeden jediný příspěvek naplnil celou (téměř) půlhodinu. Obě pražské (tj. ústřední) stanice vysílaly společně první polovinu RN, druhou jen Praha 1. Hronek přinesl do Prahy zkušenosti z BBC a její „noční mluvené noviny považoval za základ pro pozdější Rozhlasové noviny“⁷⁾, píše Jarmila Votavová. Sedm let fungovaly

RN v tomto rozsahu (do r. 1962) a potom jako půlhodinový pořad pokračovaly dalších téměř třicet let, nežli změnily jméno.

Na tomto vývoji k mluveným novinám ovšem Miloš Čtrnáctý neměl podíl. A zpočátku to noviny nikdy nebyly.

Druhá otázka zní: jak Čtrnáctý „uskutečnil“ první sportovní reportáž, „2. srpna 1924 se konalo na tehdejší klusáckém stadionu na Letné boxerské utkání Frank Rose (Růžička) a Rocki Knight. Ale jak reportovat, když nebyly žádné přenosové vozy, žádné modulační, dorozumívací linky, žádný reportér? Rozhlas požádal tehdy boxerského odborníka Jiřího Hojera, zda by toto utkání ČSR–USA netelefonoval. Slíbil. A pak líčil do telefonu, co se děje na Letné, a na druhém konci telefonu seděl ve Kbelích Adolf Dobrovolný a opakoval jeho slova do rozhlasového mikrofonu.“⁷⁾ Po pravdě řečeno Hojer ve své vzpomínce mluví o rytmistovi, který zapisoval jeho hlášení a předával je Dobrovolnému, i o slečně z centrály, která se vmísila do vysílání, ale o přímém kontaktu s Dobrovolným jen, že se na počátku pozdravili a že s ním později vysílal ranní tělocvik. Technik Karel Koníček, který na zápas vzpomínal a zaznamenal i vzpomínku Hojerovu, však za ní poznamenává zcela nečekaně: „Bylo to sice dost primitivní, ale účinek byl skvělý. Hojer telefonoval průběh zápasu do Kbel a hlasatel Dobrovolný tlumočil jeho hlášení ihned do radiového mikrofonu. Spokojeni byli všichni.“⁹⁾ Snad tedy věc opravdu proběhla tak, že Dobrovolný si vzal posléze sluchátko a přímo tlumočil Hojerovu reportáž do mikrofonu, jak se vysílání zajímavě popisuje (např. u Kovářka).

A Čtrnáctý? Podle Koníčka byl na počátku této rozhlasové pokusné akce (druhé na světě po USA), když potkal začátkem léta 1924 Hojera na Václavském náměstí a ptal se ho, zda by se nedalo něco sportovního udělat pro rozhlas. V druhém kole (podle Hojerovy vzpomínky) figuruje však už ředitel ing. Svoboda (věc se posunula ze sféry programového hledání do sféry technické realizace), s nímž Hojer sjednal pokus vysílat „to velké mezinárodní utkání“⁹⁾. Ale Čtrnáctý zprostředkoval již předchozího roku na přání E. Svobody dohodu o vysílání rozhlasového programu před budovou svého bývalého působiště, před Národní politikou. „Pořádaly se reklamní koncerty. Od října roku 1923 vysílalo se pravidelně v neděli před budovou Národní politiky na Václavském náměstí, aby se oživil zájem veřejnosti o nový vynález.“⁶⁾ A tak se uskutečnilo také „radiové zpravodajství na Václavském náměstí“, jak o tom referuje měsíčník Radio-Journal. „Na balkoně v druhém poschodí administrační budovy „Politiky“ postaven byl obrovský amplion, který přivezl ředitel inž. Svoboda z výstavy ve Wembley, a tímto hlášen od 6. hodiny večer podrobně průběh rohovnického zá-

pasu, odehrávajícího se ve stadionu na Letné. Pokus vydařil se velmi dobře a velký zástup s účastí sledoval přes hodinu zprávy, podávané téměř nepřetržitě a zajímavě ze stadionu známým odborníkem p. Hojerem do Kbel a hlášené vzápětí odtamtud recitátorem p. A. Dobrovolným. Referentský výkon p. Hojera byl skutečně obdivuhodný.“¹⁰⁾ Čtrnáctý tedy reportáž „neuskutečnil“, ale měl nápad a projevil iniciativu ke zprostředkování pohotové informace o průběhu sportovního utkání rozhlasem a také zvolil odborného spolupracovníka.

Rekapitulujeme-li zjištěné údaje, nezbývá nám, nežli Čtrnáctému upřít zásluhy, které mu velkoryse přiznává Biografický slovník. Dokonce máme za to, že mu jich ani není zapotřebí, neboť se do vývoje moderní české kultury i společnosti právě rozhlasovým působením zapsal daleko významněji. Především svým podílem na práci zakladatelské trojice v počátcích vysílání. Zásluhou jeho novinářské zkušenosti se nedostal rozhlas do rozporu s uplatněním žurnalistických principů (jak se to stalo např. v USA, když se programové práce ujali technici naprosto neznalí redakční a programové praxe). Jeho vynalézavost inspirovala mnohou programovou novinku. Pochopil a realizoval ducha rozhlasového sdělování. Založil a redigoval první rozhlasový časopis Radio-Journal. A jak praví dr. Běhal: „Má velké zásluhy o rychlé rozšíření posluchačské obce, dokázal získat i za velmi obtížných podmínek primitivních studií a techniky pro rozhlasové vysílání přední umělce, dokázal v nesnadném prostředí improvizovat a při tom zachovat kulturní úroveň programu. Již v prosinci 1924 zavádí také vysílání zpráv České tiskové kanceláře a program dostává rámeček, který v hlavních obrysech odpovídá i dnešní době.“⁸⁾

Prameny citací:

1. Čs. biografický slovník, Praha Academia 1992
2. Masarykův slovník naučný I., Praha, Čs. kompas 1925
3. Encyklopedický slovník, Praha, Odeon 1993
4. Encyklopedie praktické žurnalistiky, Praha, Libri 1999
5. Slovník spisovné češtiny, Praha, Academia 1978
6. Patzaková, A. J.: Prvních deset let čs. rozhlasu, Praha, Radiojournal 1935
7. Votavová, J.: Stručný nástin historie českého rozhlasu, Praha, SVO Čro 1993
8. Běhal, R.: Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Českého rozhlasu, Praha SRT
9. Koníček, K.: Prožil jsem život v rozhlase, in: Kapitoly z dějin rozhlasu 4, Praha, SOČsRo 1966
10. Radio-Journal, I./1923–1924, Praha, Radiojournal
11. v č. 1 Radio-Journalu 1930, cit. in: Běhal, R.: Vývoj české rozhlasové reportáže (1923–1938), Praha, ČsRo 1962

PhDr. Rostislav Běhal

Kdo byl prvním předsedou jednatelského sboru společnosti Radiojournal, s. s r. o.

Opravník omylů 3

Rozhlas není žádná švanda

...Předsedou byl na ustavující valné hromadě, která se konala v kanceláři notáře Vladimíra Uhlíře v Praze II, Jungmannově třídě 22, zvolen ředitel Radioslavie, právník Ladislav Šourek... (J. S. – Týdeník Rozhlas čís. 4/1998)

Jak vznikl Československý rozhlas

...V roce 1923 byla založena společnost s původním názvem Československá radiotelefonní společnost Radiojournal. Byl vytvořen jednatelský sbor, jehož předsedou se stal JUDr. Ladislav Šourek (ředitel společnosti Radioslavia). Dalšími členy tohoto sboru byli ing. Richard Gemperle (ředitel Českomoravských elektrotechnických podniků), ing. Eduard Svoboda, ing. Pavel Hájek a Miloš Čtrnáctý (redaktor)... (M. K. – Rozpravy č. 160, Dějiny vědy a techniky, vyd. NTM 1999)

...a mnoho dalších autorů, článků a editorů.

Jen seznam článků, prohlašujících JUDr. Ladislava Šourka za prvního předsedu sboru jednatelů společnosti Radiojournal, by zabral několik stran. Čert mě mohl vzít, když i do mého vlastního sborníku „Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Českého rozhlasu“ vsunul editor bez mého vědomí a proti mé vůli na poslední chvíli třístránkovou stať, k jejímuž autorství se nikdo nepřiznal a která také začíná slovy: „1923 až 7. června 1923 vznikla první samostatná čs. vysílací společnost Radiojournal.... Předsedou jednatelského sboru byl zvolen dr. Ladislav Šourek.“ Čtenáři sborníku mne musí pokládat za schizofrenika, protože jen o dvě strany dříve uvádím v tabulce vedoucích činitelů rozhlasu fakt, že 7. 6. 1923 se stal prvním předsedou jednatelského sboru Radiojournalu ing. Richard Gemperle!

Kde vznikla houževnatá domněnka, že prvním a jediným předsedou jednatelského sboru rozhlasové společnosti po celé období první republiky byl JUDr. Ladislav Šourek, a odkud pak všichni další autoři začali opívat? Snad je to tím, čím mi jeden z autorů takových článků argumentoval: „Přířem pohledu na dějiny českého rozhlasu je kniha A. J. Patzakové Prvních deset let československého rozhlasu a tam se o nikom jiném než o dr. Ladislavu Šourkovi nemluví.“

Ovšem chceme-li se na knihu A. J. Patzakové odvolávat, povšimněme si zároveň, že v knize není ani jediná zmínka o tom, kdo byl při ustavení prvního jednatelského sboru zvolen do jeho čela.

Na str. 18 dr. Patzaková píše: „Pravidelné vysílání ze Kbelské stanice zahájeno bylo dne 18. května 1923, dříve ještě, než se ustavila rozhlasová společnost a než byl uveřejněn zákon o telegrafech. Československá rozhlasová společnost ustavila se teprve 7. června 1923 se základním kapitálem 500 000 Kč... Technik, právník a žurnalista

uvádějí na počátku roku 1923 do života československou společnost rozhlasovou a organizují přípravnou průkopnickou práci. Byli to inž. Eduard Svoboda, který si z Ameriky přivezl technické a praktické znalosti radiofonie spolu s neúnavnou zvědavostí a houževnatou podnikavostí rozeného experimentátora, JUDr. Ladislav Šourek, ředitel nově založené ‚Radioslavie‘, který se vrátil z Paříže po delším pobytu a staral se o právní a obchodní zakotvení společnosti, jíž získává zájem i podporu na rozhodujících místech, a konečně Miloš Čtrnáctý, redaktor ‚Národní politiky‘, který jako prvý programový šéf snažil se vklínit nový technický vynález do našich poměrů veřejných i kulturních.“

Ani slovo tu není o ustavení jednatelského sboru společnosti a o volbě jeho předsedy. Organizačními a administrativními otázkami společnosti se ve sborníku „Prvních deset let Československého rozhlasu“ zabývá na str. 703–719 odborový rada ministerstva pošt a telegrafů JUDr. Alois Burda. Ve stati „Rozhlasová společnost československá“ popisuje podrobně účast podílníků na ustavující valné hromadě rodící se nové společnosti: „...Ustavující valné hromadě byli kromě úředního notáře přítomni JUDr. Ladislav Šourek, ředitel Radioslavie, redaktor Miloš Čtrnáctý, šéfredaktor dr. Josef Svátek, Ing. Eduard Svoboda, redaktor J. V. Vaněk, redaktor Jan Hejret, redaktor Ladislav Mattuš, Ing. J. A. Holan a redaktor Karel Dvořák. Valné hromadě předsedal dr. Ladislav Šourek. Rozhlasová společnost, ustavená touto valnou hromadou, byla společností ryze soukromou, jejíž celý kmenový kapitál (Kč 500 000) byl upsán soukromými osobami a sdruženími... V čele rozhlasové společnosti stály v této době pětičlenný jednatelský sbor a tříčlenná dozorčí rada. V jednatelském sboru byli pánové: JUDr. Ladislav Šourek, ředitel akciové společnosti Radioslavia, Ing. Richard Gemperle, ředitel Českomoravských elektrotechnických podniků, Ing. Pavel Hájek, Ing. Eduard Svoboda a redaktor Miloš Čtrnáctý. Dozorčí radu tvořili pánové...“

Znovu ani slovo o volbě předsedy jednatelského sboru, ani slovo o tom, kdo byl v prvních měsících nové společnosti jejím předsedou. Rok 1924 se ve stati dr. Burdy – jinak bohaté na údaje a jména – přechází úplně, a teprve v souvislosti se zásadním obratem v r. 1925 čteme: „Podstatné změny ve struktuře a správě společnosti byly usneseny na valné hromadě dne 4. června 1925... Kmenový kapitál společnosti byl zvýšen z Kč 500 000 na Kč 1 000 000 a do společnosti vstoupila státní správa (státní podnik Československá pošta) s 51%, tedy většinou kapitálovou účastí... Ze zastoupení soukromých kapitálových účastníků v jednatelském sboru rozhlasové společnosti nezměnilo se od její nové organizace (od června 1925) nic a zastupují zde tyto účastníky stále